

AIVARS
KLAVIS

AIVARS KLAVIS

**Piesmietais
karavīrs**

**3.
VIŅPUS
VĀRTIEM**

821.174-3

Kļ 232

Vāka dizaina autore *Natālija Kugajevska*

Grāmata sagatavota pēc 2009. gada izdevuma

Aivars Kļavis

PIESMIETAIS KARAVĪRS

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-3279.

PNB Print

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Aivars Kļavis, 2009

© Izdevums, mākslinieciskais noformējums

Apgāds Zvaigzne ABC, 2013, 2022

ISBN 978-9934-31-244-1

Tikai apvienojot faktus ar iztēli, iespējams ceļot laikā un atgriezties pagātnē.

Gluži tāpat kā cikla pirmā grāmata "Adiamindes āksts" un otrā "Rīgas kuprītis", arī šis darbs balstīs uz patiesiem vēsturiskiem notikumiem un vēsta par konkrētu cilvēku likteņiem – šoreiz 20. gs. sākumā. Tomēr "Piesmietais karavīrs" ir romāns, nevis vēstures grāmata vai biogrāfiska apcere. Tātad viena no versijām par iepriekšējo paaudžu cēlsirdību un zemiskumu. Tomēr galvenokārt tas ir stāsts par cilvēku ciešanām, mīlestību, vilšanos un cerībām, ko fakti nespēj izskaidrot, bet dokumenti noklusē.

Sākotnēji bija iecerēta triloģija. Tātad šai vajadzēja būt tās pēdējai, noslēdzošajai grāmatai. Diemžēl vai varbūt par laimi, sācis to rakstīt, sapratu, ka 20. gadsimts atšķirībā no abiem iepriekšējiem nav ietilpināms vienos vākos. Ne tikai tāpēc, ka šajos simt gados Latvijai pāri gājuši divi pasaules kari, vairākas revolūcijas un okupācijas, bet tāpēc, ka tajā laikā cirstās brūces vēl arvien nav sadzijušas un uz daudziem jautājumiem tā arī nav saņemtas atbildes. Tā nu neatlika nekas cits kā pēdējo cikla grāmatu dalīt divās daļās un, nododot lasītājiem vērtēšanai romānu "Piesmietais karavīrs", ķerties pie ceturtās, cikla pēdējās grāmatas par 20. gadsimta otro pusi.

Autors

Paldies manai ģimenei un visiem, kas juta līdzī, pacieta, iedvesmoja un neļāva padoties.

Paldies Limbažu muzeja direktoram Jānim Ulmim, muzeja galvenajai krājumu glabātājai Diānai Nipānei, skolotājai Ingai Zemītei, Bīriņu pils administratorei Dinai Tilakai, atvaļinātajam artilērijas pulkvedim un vēstures pētniekam Pēterim Ziemeļim no Tūjas un vēstures pētniekam Igoram Vārpam, kura darbi par Latvijas armiju izmantoti šīs grāmatas tapšanā.

Paldies Kultūrkapitāla fondam, kas atbalstījis visas līdz šim iznākušās cikla “Viņpus vārtiem” grāmatas un, cerams, neliēgs savu atbalstu arī pēdējai – ceturtajai.

Paldies Rīgas domes Kultūras pārvaldei.

Tomēr jo īpašs paldies SIA “Arčers” un tā valdes priekšsēdētājam Armandam Garkānam, SIA “Skultes kokosta” direktoram Mārtiņam Ķeviņam, bijušajai Skultes pagasta padomei un tās priekšsēdētājai Veltai Puriņai, jo bez viņu līdzdalības un izpratnes, kādā situācijā nonākusi latviešu grāmatniecība, diez vai šis darbs maz būtu ieraudzījis dienas gaismu.

Paldies!

Aivars Kļavis

1896. gada 18. maijā, pusotru gadu pēc Aleksandra III nāves, Maskavā kronē viņa dēlu – pēdējo Romanovu dinastijas imperatoru Nikolaju II. Pilsētā izplatās baumas par bagātīgajām dāvanām, kuras jaunais patvaldnieks atvēlēs tautai. Cerot uz tām, Hodinkas laukumā sapulcējas vairāk nekā pusmiljons cilvēku.

Patiesībā cars saviem uzticamajiem pavalstniekiem grasās dāvināt vien prjaņikus, veģus, desas un alvas krūzītes. Tomēr izskatās – arī to visiem nepietiks. Pūlis kļūst nevaldāms. Dāvanu tīkotāju spiesti vai kājām samīdīti, Hodinkas laukumā dzīvību zaudē vismaz divi tūkstoši cilvēku un vēl apmēram tikpat daudzi ir sakropļoti uz mūžu. Tomēr notikušais netiek uzskatīts par pietiekami svarīgu iemeslu, lai vakarā atceltu par godu kronēšanai paredzēto balli.

Tā, lūk, dejojot valsī, nevis apraudot mirušos, trīsarpus gadus agrāk, nekā to vēstīs kalendārs, Krievijā sākas divdesmitais gadsimts. Ar bezjēdzīgiem upuriem un lāstiem, ar impērijas cienīgu bagātību un greznību, kas tika vairota uz miljoniem cilvēku nabadzības un posta rēķina.

Tam seko 1905., 1914., septiņpadsmitais, astoņpadsmitais, trīsdesmit septītais, četrdesmitais un daudzi citi gadi, kas nepazīst žēlastības pret tiem, kuriem iegādās piedzimt un dzīvot šajā laikā. Ar nāvi, asinīm un ciešanām, ar nebeidzamām alkām pēc brīvības un cilvēcības.

Tiesa, Baltijas guberņā, kas vēl arvien ir neatņemama Krievijas impērijas sastāvdaļa, divdesmitais gadsimts atnāk itin mierīgi. Turīgākie laucinieki iepērk zemi un pārceļas dzīvot saimnieku galā, gājējiem atvēlot kalpu galu. Rīgas iedzīvotāju skaits pēdējo simt gadu laikā pieaudzis desmitkārtīgi, bet pati pilsēta kļuvusi par modernāko visā impērijā.

Latviešus labprāt pieņem darbā dažādos amatos Krievijā, bet neļauj runāt latviski tēvzemē. Vismaz ne skolās un valsts iestādēs. Turklāt vairāk nekā puse no visas zemes gan Vidzemē, gan Kurzemē vēl arvien pieder vācu muižniekiem.

Bet tauta, lai arī tikko dzimusi, jau pamazām noslāņojas. Un turīgo latviešu saimnieku, muižu rentnieku un Rīgas pilsoņu dēliem, kas mācījušies ne tikai Tērbatā, Pēterburgā vai Maskavā, bet arī Rietumeiropā, vairs nepietiek ar teātra spēlēšanu, kordziedāšanu vai tautiskiem priekšlasījumiem latviešu biedrībās. Viņi noliedz pagātņi, jo oriģinālvalodās lasa vācu filosofus, britu politekonomistus un franču sociālistus. Viņi aizraujas ar Kārļa Marksa, Frīdriha Engelsa, Pļehanova un Ļeņina darbiem, aizvien biežāk pievēršdamies sociālisma idejām, tā paši sākdami kurt to uguni, kas vēlāk sadedzinās daudzus no viņiem.

Pāri paliks vienīgi pelni un pīšļi, kā arī viena no modernās pasaules skumjākajām leģendām, kas plašāk pazīstama kā divdesmitā gadsimta pirmās puses stāsts par piesmiesto karavīru.

I DAĞA

Augusta Miķelsoņa otrreizējā piedzimšana

Viņš atvēra acis un pārsteigts ieraudzīja debesis. Nezin kāpēc tās nebija zilas un tālas, kā ierasts Vidzemē, bet gan pelēkas. Gluži kā noputējušas.

Un tikai tad, skatoties dīvaini sastingušajās pelēcīgajās debesīs virs galvas, kurās neredzēja nevienu mākonīti, Augusts Miķelsons apjēdza, ka nemaz neatrodas Vidzemē. Viņš gulēja stepē, netālu no Kamas ietekas Volgā un kādu pusjūdzi uz dienvidiem no Spaskas pareizticīgo sādžas.

Ja tagad paceltu galvu, to noteikti varētu redzēt. Pelēkās mājeles, kuru izdrupušās koka sienas vietvietām pielāpītas ar kleķi. Zedeņu žogus un apkaltušos ķiršus aiz tiem. Vēl vakar no rīta viņi izgāja cauri sādžai, brīnīdamies, ka tajā neredz nevienu suni. Nevienu pašu... Tiesa, arī cilvēkus neredzēja, bet tas nepārsteidza. Daudzas sādžas neaptverami plašajā Krievzemē bija ļaužu pamestas, un labākajā gadījumā tajās varēja sastapt pa kādam vecim vai vecenei. Bet tas, ka nebija suņu, tas gan šķita dīvaini. Parasti tie baros klīda pa putekļainajām ielām vēl ilgi pēc tam, kad bija aizgājis pēdējais cilvēks. Tātad suņi jūta tuvojamies nelaimei.

Aiz sādžas vienība ierakās tumšbrūnajā, izkaltušajā stepes mālā un sāka gaidīt čehu vienības, lai neļautu tām gar upes krastu apiet galvenos spēkus.

Ja tagad paceltu galvu, iespējams, viņš ieraudzītu ne tikai sādžu, bet arī apšu rindas Volgas krastā un ozolu audzes tālumā. Bet Augusts Miķelsons baidījās kustēties, jo patiesībā viņam vajadzēja būt mirušam.

Čehi parādījās ap pusdienas laiku. Retajiem šāvieni sprakšķiem pievienojās ložmetēji. Municija tika lietota taupīgi, jo kā vieniem, tā otriem nebija īstas skaidrības par pretinieku skaitu. Vienlaikus labajā pusē varēja dzirdēt dobru artilērijas dunoņu un gandrīz nepārtrauktu ložmetēju riešanu. Tur jau krietnu brīdi neviens netaupīja municiju.

Pirms piecām dienām 4. latviešu pulks, pēc Kazaņas krišanas ieejot Svijažskā, tikai par pāris stundām apsteidza čehus, tomēr ar to pietika, lai nosargātu pilsētu un, bruņuvilcienam “*Svobodnaja Rossija*” piepalīdzot, atsistu no tās balto flotili. Šodien abas V armijas grupas varēja pāriet pretuzbrukumā.

Pēc nesekmīga mēģinājuma izsist no steigā raktajiem ierakumiem ap pussimt vīru lielo latviešu vienību čehi atkāpās. Arī kaujas troksnis pa labi no viņiem, šķiet, pamazām attālinājās. Tas liecināja, ka tagad šo flangu neviens vairs nesedz un vīri, kas gulēja lejpus Spaskas sādžas, pamesti likteņa varā. Laikam jaunizceptās armijas štābā, uzvaras apreibināti, par viņiem vienkārši aizmirsuši.

Bija 1918. gada 11. augusts.

– Nekas, puīši... Gan būs labi. Ne jau pirmo reizi ar pīpi uz jumta, – rāpodams no vienas paseklās bedres uz nākamo, čukstēja Iskolastrela priekšsēdētājs Jūlijs Zariņš, kas izskatījās vairāk uztraucies nekā tie, ko viņš centās mierināt.

Tas arī saprotams. Vienībai viņš pievienojās pilnīgi nejauši Svijažskas stacijā, kur tikko bija ieradies no Novgorodas. Ieraudzījis strēlnieku vidū 4. latviešu pulka komisāru Pētersonu, Zariņš laikam nodomāja, ka strēlnieki dodas panākt galvenos spēkus, kas pilsētu jau bija pametuši. Par pavēli ieņemt pozīcijas Volgas krastā Iskolastrela priekšsēdētājs uzzināja tikai netālu no Spaskas sādžas, kad bija par vēlu vienatnē doties atpakaļ.

Pats pārpratuma vaininieks Pētersons ar durkli drūmi kapāja mālu un, grābdams puteklaino zemi saujās, lika to valnī ap vietu, kur gribēja ierakties. Zariņš ar savu šiverīgumu viņu kaitināja – un vispār, ņemot vērā stāvokļa bezcerību, pašlaik viss viņu kaitināja. Vai tāpēc viņš, Valmieras veikalnieka Pētersona dēls, saprazdams,

ka ilgāk no dienesta izvairīties neizdosies, jau pirms iesaukšanas armijā pieslēgās lieliniekiem un kļuva par vienu no aktīvākajiem aģitatoriem Vidzemē, lai tagad mirtu šeit – Pievolgas stepē? Vai tāpēc, būdams rezerves pulka strēlnieks, viņš sava uzvārda brāļa, daudz pieredzējušā boļševika Kārļa Pētersona mudināts, Latviešu strēlnieku 1. kongresā ierosināja izteikt neuzticību Krievijas domes deputātiem Goldmanim un Zālītim un nosodīt par to, ka viņi dibinājuši latviešu strēlnieku bataljonus? Zāle skaļi aplaudēja, kongress nosodījumu ierakstīja savā rezolūcijā, Kārli Pētersonu ievēlēja par Iskolastrela priekšsēdētāja vietnieku, un viņš devās uz Petrogradu aizstāvēt revolūciju. Runā, tagad Kārlis Pētersons esot Maskavā. Liels vīrs – sēžot vienā kabinetā ar pašu Trocki. Tur Maskavā visi ir varoņi, jo sevi pilnvarojuši sūtīt nāvē citus. Pētersons īgni caur zobiem nosplāvās un vēl niknāk sāka kapāt izkaltušo mālu. Trakoti negribējās mirt. Ne šeit, pie Spaskas, ne citur svešumā. Viens ir stāvēt pūļa priekšā un aģitēt par revolūciju, solot upurēt tās labā dzīvību, kā viņš bija darījis Vidzemē, pavisam kas cits – kopā ar saujiņu strēlnieku gaidīt ienaidnieka uzbrukumu un censties nedomāt par nāvi.

Pa to laiku ainažnieks Rūķu Jānis, izņēmis no maišeļa paiku, nesteidzīgi sāka ieturēties.

– Dullš esi, vai! – neapmierināti purpināja garais Kārlis, kurš atradās starp Rūķi un Miķelsonu. – Trim dienām taču deva, ne tūlītējai apēšanai.

– A tu laikam gribēji, lai es čehiem atstāju, ja? Tagad nevis paika, bet patronas jātaupa. – Atlicis fiskaru, Rūķis sāka griezt plānās šķēlītēs mazmazītiņo speķa gabaliņus.

Nesteidzīgi pienākušie ienaidnieka papildspēki izvietojās tālumā aiz ozolu un liepu audzēm.

Jūtot speķa smaržu, Garajam sāka raustīties nāsis.

Rūķis, to redzēdams, viņu kaitināja:

– Eh, varētu uguntiņu iekurināt un tad tauciņus uz maizītes patcināt. Būtu pavisam cita garša.

– Ja jau tu saki, ka patronas, tad lai būtu patronas. – Arī Kārlis sniedzās pēc sava maišeļa. – Neba viņā saulē mūs kāds ar speķi cienās.

– Ej nu zini – varbūt cienās ar. Pagaidām neviens no mums tur vēl nav bijis.

Brīdī, kad Rūķis to sacīja, pamalē parādījās draudīgs putekļu mākonis, kas pamazām auga aizvien lielāks. Drīz, piespiežot ausi pie zemes, skaidri varēja saklausīt pakavu donoņu.

Tā bija ģenerāļa Kapelas kavalērija, kas steidzās palīgā čehiem atkarot Svijažsku un Romanova tiltu. Kapelas komandā bija vismaz 400 zobenu un 2000 durkļu – apmēram tikpat, cik visā V armijā kopā. Bet tobrīd nevienam nebija laika par to domāt. Nevienam nebija laika prātot, vai tie, kas tur pašlaik brāžas pretī nožēlojamai, izkaltušai zemei pieplakušai strēlnieku saujiņai, tiešām ir visi četrsimt Kapelas kavalēristi vai arī tikai puse no tiem.

Jātnieku stāvi, sākumā tāli un siki, pamazām kļuva aizvien lielāki un draudīgāki. Neko neredzošām acīm putās nodzītīte zirgi auļoja uz ierakumiem.

– Pielādēt! Tēmēt! Uguni! – komandēja Pētersons, tomēr zalve iznāca pašķidra.

Mirkli vēlāk sāka tarkšķēt ložmetējs un tam pievienojās daži atsevišķi šāvieni.

– Zalvē! Uguni! – pārskaities kļiedza Pētersons.

Šoreiz gandrīz visas strēlnieku šautenes norībēja vienlaikus, izsītot no ierindas vairākus jātniekus. Tomēr tūlīt pēc tam ložmetējs, kurš tagad vienīgais vairs būtu spējis apturēt satrakoto zirgu skrējieni, pārkarsis aizrijās un aplusa. Visas pārējās skaņas pārmāca tuvojošās kavalērijas pakavu donoņa.

Iskolastrela priekšsēdētājs Zariņš, nogūlies līdzās Rūķim un uzlicis uz ierakuma malas savu mauzeri, murmināja:

– Jāpielaiž tuvāk. Jāpielaiž pēc iespējas tuvāk.

– Aizveries! – Rūķis viņam uzkļiedza.

– Durkļus kaujai! – turpināja komandēt Pētersons. – Uz prie-e-kšu! – Tomēr pats kājās necēlās.

Tik un tā bija par vēlu. Jātnieki sprogainājās papahās jau atradās virs ierakumiem.

– Maitā-ā-ā! – izmisis iekliedzās kāds strēlnieks pa kreisi no Miķelsona.

Ar pāršķeltu vēderu krita zirgs. Auroja kavalēristi. Zobeni kapāja strēlniekus.

Mutē iesitās pliekana asins garša. Acīs grauzās pakavu saceltie putekļi. Un pēdējais, ko Miķelsons redzēja, bija tas, kā pa gaisu kopā ar Zariņa plaukstu aizlido mauzeris, kurš tā arī laikam nebija ne reizi izšāvis, bet no Jāņa Rūķa pārcirstā kakla šļācas tumšsarkanas asinis.

Pēc tam Augusts nezina kāpēc atcerējās spēķa gabaliņu, kas tik kārdinoši bija uzdurts uz naža gala, un sajuta svilinošu sāpi, kas pāršķēla viņu no labā pleca līdz gurnam. Kaut kas kūpēdams izgāzās no vēdera. Laikam tās bija paša zarnas.

Kavalēristiem sekoja čehu kājnieki, kas ar durkļiem un laidēm piebeidza vēl dzīvos.

– Latvieši, – vāciski noteica brillains čehs.

– Jā, latvieši, – viņam piekrita kārns, tikai augumā mazāks vīrelis, no visa spēķa iesperdams Pētersona rumpim, kamēr komisāra nocirstā galva plati ieplestām acīm skatījās uz to no ierakuma malas.

Skatījās, it kā vaicādama: vai tiešām tas ir noticis? Vai tiešām tas bija tā vērts? Pamest tēva mājas, sasieties ar lieliniekiem, aģitēt pret karu, lai pats nenonāktu frontē pie Rīgas... Un beigu beigās tagad atrast galu šeit, Volgas krastā, tatāru stepēs, tūkstošiem jūdžu no Vidzemes un tuviniekiem, kas tā arī nekad neuzzinās, kur trūdos pārvērtusies viņa miesa?

Augusts Miķelsons vēl aizvien nekustēdamies gulēja uz muguras un raudzījās pelēkajās debesīs. Skaļi zumēja mušas, oda pēc sakaltušām asinīm un liķiem.

“Diezin cik ilgs laiks pagājis, kopš pāri aizbrāzās kavalērija un gar Volgas krastu aizgāja pēdējās čehu vienības,” viņš gurdī domāja.

Spriežot pēc saules, kas atradās tikpat augstu debesīs kā pirms uzbrukuma, šķita – viss noticis nupat, pirms dažām minūtēm. Tomēr klusums, kas valdīja visapkārt, lika domāt citādāk. Pat artilērijas dunoņu tālumā vairs nedzirdēja. Vienīgi virs asiņainajiem liķiem

sīca mušas. Tātad kopš uzbrukuma bija apritējusi vesela diena, ja ne divas. Augusts gulēja un baidījās kustēties, jo lielo zilo mušu sīkšana apstiprināja – visapkārt ir vieni vienīgi mirušie. Turklāt – puisis skaidri zināja, ka arī viņam vajadzēja būt mirušam. Tieši tāpat kā komisāram Pētersonam, ainažniekam Rūķu Jānim, Iskolastrela priekšsēdētājam Jūlijam Zariņam, kurš tā arī visas kaujas laikā, šķiet, ne reizes neizšāva, un garajam Kārlim, ar ko viņš pēdējā laikā turējās kopā, jo abi izrādījās dzimuši vienā gadā un bija jaunākie rotā. Jā, viņam vajadzēja būt mirušam – tieši tāpat kā pārējiem vienības vīriem. Tāpat kā tiem, kuri ceļu līdz Kazaņai mērojuši no tagad tik tālās Vidzemes vai kurus mobilizēja pavisam nesen – šeit pat Krievijā.

Tagad viņi visi bija nokauti. Krituši cīņā par vispasaules strādnieku, zemnieku un zaldātu revolūciju. Ap pussimts latviešu puisi un vīru. Viņiem teica, ka šis ir pēdējais karš no visiem kariem uz zemes. Un viņi tam ticēja. Kāpēc lai neticētu, ja gudri cilvēki saka. Turklāt tas izklausījās tik skaisti. Kad būs sakauti baltgvardi un baltčehi, kad no Krievijas būs padzīts pēdējais buržujs, viņi sāks celt paši savu pasauli. Pasauli, kur valdīs taisnība un darbs, bet visi cilvēki būs biedri un brāļi. To redzot, arī pārējās tautas sacelsies pret saviem apspiedējiem un sekos lielās, varenās Krievijas paraugam. Līdz visas tautas būs brīvas. Arī Latvija. Nebūs kungu, nebūs kalpu. Muižnieki, buržuji un visi pārējie darbaļaužu asinssūcēji būs noslaucīti no zemes virsas uz mūžīgiem laikiem. Un tāpēc bija vērts karot. Pat ja kādam no viņiem nāksies iet bojā. Bet nu bojā bija gājuši visi. Ka varētu notikt arī tā, neviens pirms tam nebija iedomājies.

Kāpēc tā notika? Kas pavēlēja komisāra Pētersona vienībai ieņemt pozīcijas stepē, leļpus Spaskas ciemam, lai aizkavētu čehu uzbrukumu?

Jaunajai V armijai, kuras sastāvā ietilpa pieci latviešu strēlnieku pulki, todien, kad tika dota šī pavēle, vēl pat nebija sava štāba. Tātad nebija ne savas stratēģijas, ne taktikas, ne arī kaujas plāna. Revolūcijas vārdā pavēles deva visi, bet par to sekām neatbildēja neviens.

Un zīmīgi, ka visskaļāk kļiedza tie, kas nesēn no ierindas zaldātiem vai klāja matrožiem bija ievēlēti par komandieriem. Savukārt latviešu strēlnieki jau kopš četrpadsmitā gada bija raduši izpildīt pavēles, daudz nedomājot, kas tās deva – savējie vai svešinieki. Svarīgāks par visu bija mērķis, kuram tie ik reizes nešaubīgi ticēja.

Tā viņi klusēdami gāja uzbrukumā Ziemassvētku naktī. Tā, dzīvību nežēlodami, sargāja Rīgu. Tā tagad cīnījās par revolūciju.

Armijas štābu izveidoja tikai nākamajā dienā – 12. augustā, kad visi vienības vīri jau bija beigti. Savukārt to, kur un kā gājuši bojā četrdesmit astoņi latviešu strēlnieki, izdevās noskaidrot vienīgi augusta beigās, kad pretinieks atkāpās pāri Svijagas upei un haoss, kas valdīja Pievolgas stepēs pēc Kazaņas krišanas, pamazām tika likvidēts. VCIK Maskavā paziņoja, ka visa zeme ir vienota kara noņemne, un nodibināja Republikas Revolucionāro kara padomi, bet dažas dienas vēlāk par Padomju Krievijas Bruņoto spēku virspavēlnieku iecēla bijušo 5. Zemgales pulka komandieri, pulkvedi Jukumu Vācieti.

Lēni un uzmanīgi pacēlis roku, Augusts Miķelsons saudzīgi pieskārs savām krūtīm. Tad laida to zemāk – pāri vēderam. Nekas nesāpēja, nebija ne brūces, ne asiņu. Lai gan viņš skaidri atcerējās, ka bija redzējis asinis, kas izšļacās no zobena pāršķeltā vēdera, pirms, sāpju plosīts, nokrita pie zemes. Tagad pat frencis bija pilnīgi vesels. To nevarēja izskaidrot, bet viss liecināja, ka viņš šodien piedzimis no jauna. Jā, tas bija brīnums, bet laikam pats Dievs bija par viņu apžēlojies, ļaudams Augustam te, stepē, netālu no Volgas, piedzimt otrreiz.

Pirmo reizi Augusts Miķelsons piedzima pirms astoņpadsmit gadiem – 1900. gada 12. augustā. Pēc svelmainā jūlija, kad zeme bez valgmies izkaltusi saplaisāja, augusta sākumā, vēl pirms Uguns dienas, iestājās neparasti vēss laiks. Skultes saimnieki steidza novākt labību, jo tāpat bija skaidrs, ka šogad uz lielu ražu nevar cerēt.

Arī Andrejs Miķelsons kopā ar saimi strādāja tīrumā. Viņš gan nebija vietējais, bet ienācējs no Pēterupes, un šoruden pirmo reizi

plāva rudzus pavasarī paša apsētajos laukos. Kā jau pēc tik karstas vasaras, graudi bija sīki, vārpas pustukšas, tāpēc jaunais saimnieks klusībā sprieda, ka diezin vai uz katru iesēto izdosies nokult vairāk nekā piecus jaunās ražas graudus.

Purvājā aiz rudzu lauka kļiedza dzērves, vēstīdamas par agru rudeni un bargu ziemu.

– Nu, sarauj, puīši un meitas, sarauj! – Andrejs skubināja saimes ļaudis, pats uzmanīgi ņemdams sauļā nīkulīgos rudzu stiebrus un veikli ar sirpi tos nošņāpdams.

Patiesībā viņš bija dusmīgs. Ne gluži dusmīgs... bet īgns noteikti, kaut centās to neizrādīt.

Šoziem viņa māte, Viktorija Miķelsone, bija saņēmusi divainu mantojumu.

Kāds kuprītis, uzvārdā Šulcs, kurš bērnībā to esot pieņēmis un audzinājis kā paša meitu, bija viņai norakstījis veselus septiņus buriņiekus un vēl māju Skultē, pavisam netālu no muižas, ko agrāk sauca par Adiamindi. Pats kuprītis dīvaini un neizskaidrojami bija pazudis tieši Jaungada naktī. Vietējie mēloja, ka patiesībā kuprīti esot parāvis nelabais. 1899. gada 31. decembra pēcpusdienā vairāki cilvēki esot redzējuši viņu ieejam mājā, kuru Viktorija tagad atvēlējusi dēlam, bet neviens netika manījis viņu pēc tam no turienes iznākam.

Vēl testamentā bija norādīts, ka tas stājas spēkā līdz ar jaunā 1900. gada pirmo dienu, lai kas arī būtu noticis un lai kur tobrīd atrastos pats testamenta rakstītājs. It kā vīrelis būtu paredzējis savu galu. Tas vēl vairāk uzkurināja ļaužu iztēli, liekot piesaukt ne tikai nelabo, bet visus pārējos mošķus, kuriem Kupris esot kalpojis. Jo vai gan citādi vīrelis būtu tik bagāts un vecuma galā pēc izskata palicis tāds pats kā toreiz, kad ieradās Adiamindē? Kā citādi, ja ne ar paša nelabā ziņu iespējams, gadiem ejot, nenovecot?

Andrejs tam neticēja. Jo skaidri atcerējās, cik traki Vecgada vakarā sniga. Gan jau vīrelis naktī būs izgājis no mājas, putenī apmaldījies un, atpakaļ neticis, kaut kur nosalis. Iespējams pat – no laba prāta, jo runāja, ka viņš bijis pilnīgi vientuļš un pēdējā laikā izturējies aplam dīvaini. Kāds tur brīnums, ja šāds cilvēks uz vecumu padara

sev galu. Bet varbūt kāds no tiem, kas tagad biedēja ļaudis ar nelabo, patiesībā bija ievilinājis vīreli mežā, tur viņu aplaupījis un nogalinājis.

Andrejs Miķelsons neticēja ne mošķiem, ne citiem pesteļiem, kur nu vēl tādām vecu ļaužu pasakām, ka viens cilvēks var ņemt un izgaist pilnīgi bez pēdām. Galu galā viņš bija gan skolā gājis, gan avīzes lasījis, tāpēc skaidri zināja, ka visam uz pasaules ir praktisks un zinātnisks skaidrojums. Vienīgi no Dieva... no Dieva viņš bijās, pats nesaprazdams – kādēļ. Bet pēdējā laikā Dievs pret viņu izturējās netaisni.

Tāpēc tagad, ar īsroci griezdam ruzus savā tīrumā, jaunais vīrietis bija īgns.

Galu galā pēc tiesas un taisnības viņam, vecākajam dēlam, pienācās Pēterupes saimniecība. Bet to vecāki bija novēlējuši māsai Lienei. Lūk, šī netaisnība tad arī kremta. Kamēr viņš šeit iekopa tīrumus un lēja sviedrus par nieka pieciem graudiem no katra iesētā, vecākiem mīļā Liene tika pie visa gatava.

Tiesa, māte bija pārdevusi trīs no Kupra atstātajiem kuģiem, atpirkusi no muižas zemi un pārējo naudu noguldījusi bankā jaunās mājas celšanai. Bet to varēja sākt cirst tikai nākamajā pavasarī. Pagaidām Andrejs bija spiests knapināties un pielāpīt veco, lai pašam un saimei lietus laikā ūdens vismaz netecētu uz galvas. Toties Lienei palika ne vien Pēterupes saimniecība, bet arī kokzāģētava un mežs. Savukārt māsai Līzelei uz kāzām grasījās pirkt mājiņu Rīgā, pārdodot atlikušos četrus kuģus, jo jaunākajam brālim Jēkabam, kas bija beidzis jūrskolu un kam tie patiesībā pienācās, kuģu vairs nevajadzēja. Tātad māsas pie savas mantojuma daļas tika bez jebkādas piepūles.

Vienīgi viņam kā tādām mulķim vajadzēja sākt dzīvi no sākuma, iekopjot tīrumus Skultē un ceļot jaunu māju. Tomēr neko daudz pretī runāt vai savu īgnumu izrādīt nedrīkstēja. Tāda bija vecāku griba. Un, ja tāda bija vecāku, tad acīmredzot tāda bija arī Dieva griba. Dumposies, iebildīsi – ņems vēl un vispār atstās tukšā.

Kamēr Andrejs Miķelsons tā, savā nodabā pukodamies, plāva, aiz muguras, kur meitas krāva statos kūlīšus, sākās dīvainā kņada.

Vēl pēc brīža atskanēja spalgs sievietes kļiedziens:

– Saimniek, saimniek! Annai sākušās radības.

Andrejs satrūkās.

“Tad nu ar īstajā brīdī!” bija vienīgais, kas viņam iešāvās prātā.

Jaunajā dzīvesvietā, kur darbi dzina cits citu, visi bija tā apraduši ar sievietes piebriedušo vēderu, ka tas šķīta pats par sevi saprotams. Nevienam nebija vaļas domāt par mazuli, kam agrāk vai vēlāk vajadzēja nākt pasaulē. Nu beidzot tas brīdis bija klāt. Vēl nepiemērotāku grūti iedomāties.

– Anna, tu mani dzirdi? Nu, runā... saki kaut ko! Viņa ir pavisam bāla. Nestāvi... Palīdzī taču! Ko lai es līdzu? – Meitas apjukušas drūzmējās ap grūtnieci, kas bija sakņupusi pie rudzu statiņa.

Varēja redzēt, ka neviena nezina, kas šādā brīdī darāms.

Vaļinieka sieva, kura vakar vakarā kopā ar vīru bija atbraukusi no Pēterupes, lai palīdzētu nopļaut labību, sasējusi kūlīti, nesteidzīgi atlieca muguru.

– Beidziet klaigāt kā žagatas! Gan pašām arī pienāks tā reize, – viņa sacīja, apņēmīgi dodamās pie dzemdētājas, un tūlīt pat piebilda: – Bet jūs, saimniek, pļaujiet vien tālāk, vienu radību dēļ nav vērts darbus iekavēt.

Tad, vēlreiz atskatījusies, sieviete īgni uzbrēca puisiem:

– Un ko jūs blenžat, mutes pavēruši! Atraduši par ko brīnīties!

Tikai tagad Andrejs pamanīja, ka puisi, rokas ar sirpjiem gar sāniem nolaiduši, tiešām stāv, mutes pavēruši.

– Pie darba, vīri, pie darba!

Un visi no jauna noliecās pār labību.

– Varēsi paiet? – vaļinieka sieva klusu vaicāja, pietupusies līdzās Annai.

Tā iekunkstējās un pamāja ar galvu.

– Nāc atbalsties pret mani! Paiesimies tālāk aiz statiņiem. Tas nav citiem ne jāredz, ne jādzird...

Grūtniece apķērās sievietei ap kaklu, un abas grīļodamās uzslējās kājās.

– Divas meitas, kurām žiglākas kājas, skriešus uz mājām! – uzmanīgi liekot soļus, izrikoja vaļinieka sieva. – Atnesiet dvieļus vai kādu citu drānu un palieļaku ķipi ar ūdeni. Bet mudīgi! Pārējās padodiet ūdens krūzi un savus lakatus, lai ir vismaz ko paklāt pagalvī.

Uzmanīgi noguldījusi Annu aiz viena no statiņiem, vaļinieka sieva uzprasīja:

– Kad tad sākās?

– Jau no agra rīta sāpēja, bet es domāju – pāries.

– Galīgi bez prāta. Vajadzēja teikt saimniekam un palikt mājās.

– Man bija bail palikt vienai.

Jaunā sieviete sāka šņukstēt. Samērcējusi vienu no baltajiem, meitu dotajiem lakatiņiem, vaļinieka sieva to pielika Annai pie lūpām.

– Ņem pakošļā! Kad sāks pa istam sāpēt, būs vieglāk izturēt.

– Vai tad vēl nesāp pa istam? – Anna asaru pilnām acīm skatījās uz sievieti, kuras tēls te pagaisa tādā kā miglā, te atkal izliecās no tās un, pūšot sejā siltu dvašu, kas oda pēc ceptiem sīpoliem, pavēlošā balsī čukstēja:

– Turies, meitēn! Kod lakatā un turies! Pirmā reize ir tā grūtākā... Pēc tam jau pierod un tā lieta iet.

Andrejs, rudzus pļaudams, redzēja, kā meitas, brunčus virs ceļiem uzrāvušas, aizbizoja uz mājām un pēc tam atgriezās, nesdamas ūdens ķipi un dvieļus.

“Jācer, ka būs pieticis prāta nepaņemt pašus labākos,” vīrietis nodomāja.

Lai arī gadījums ārkārtējs, viņam no tiesas būtu žēl, ja tiktu izniekoti mātes austie linu dvieļi, ko tā iedeva līdzī no Pēterupes. Jau tā nekāda lielā iedzīve viņam nebija atvēlēta, tāpēc pašam vien par visu vajadzēja gādāt.

No laukmalas, kur atradās pēdējie statiņi, pa brīžam atskanēja aprauti sievietes kļiedzieni.

Andrejs Miķelsons neatcerējās, kad Anna bija parādijusies Pēterupes “Ličos”. Nemācēja arī teikt, no kurienes un kā viņa tur uzradusies. Runāja, ka meitenes māti barons fon Pistolkorss atvedis šurp no Bīriņiem ap to laiku, kad jūrmalā jau darbojusies kūrmāja un muižnieki sākuši pirkt viņa būvētās vasarnīcas. Esot bijusi traki skaista. Šeit, jaunajā peldvietā, kuru fon Pistolkorss nosauca par Neibādi, sadzīvojusi bērnu un pēc tam pati nezin kur pazudusi. It kā padarījusi sev galu, it kā neprātīgi iemilējusies un aizbraukusi līdz kādam viesim uz Rēveli. Kas bijis meitenes tēvs, neviens nezināja, bet tie, kuri tos laikus atcerējās, apgalvoja, ka tam neesot nekādas nozīmes, jo meitēns mats matā atsities mātē. Gluži kā divas ūdenslāses.

Bieziem, tumšiem matiem, apaļu seju, lielām brūnām acīm, mazu mutīti un izcilniem vaigu kauliem. Varētu domāt, ka čigāniete, tomēr čigāniete viņa noteikti nebija. Arī krieviete ne. Drīzāk turciete vai tatāriete. Katrā ziņā kaut kas austrumniecisks viņā bija noteikti. Bet kur viņa tāda uzradās, to Andrejs neatcerējās... Laikam vecāki meitēnu bija pieņēmuši kā bāreni.

Andrejs tajā laikā jau gāja skolā, vēlāk strādāja kokzāģētavā, vēl pēc pāris gadiem pārdeva dēļus un iepirka balķus, tāpēc viņam par tādiem sīkumiem nebija vaļas domāt. Jēkabs mācījās jūrskolā, un arī Berta bija dzīva. Šopavasār apritēja četri gadi kopš tiem nelaimīgajiem Vasarsvētkiem, kad viņa noslika.

Māte saka:

– Aizmirsti! Tāpat tur neko nevar līdzēt.

Bet Andrejs nespēj aizmirst.

Māte saka:

– No miroņiem vēl neviens nav uzcelts. Aizmirsti!

Bet neko nav iespējams aizmirst.

Andrejs skaidri atcerējās, kā Berta gulēja tur, liedaga smiltis, – zilām lūpām, starp zobiem iekostu mēli un nedabīgi bālu ādu. Viņš atcerējās to tik skaidri, it kā viss būtu noticis vakar. Mokoša bija vainas apziņa un atskārsme, ka neko nav iespējams padarīt par nebijušu. Jā, varēja jau mēģināt aizmirst, bet šī sajūta... to nebija iespējams izdzēst no apziņas... Tā atgriezās atkal un atkal.

Rudenī vecāki viņiem ar Bertu grasījās rīkot kāzas. Ja nebūtu to nelaimīgo Vasarsvētku, šogad apritētu četri gadi, kopš viņi būtu vīrs un sieva. Iespējams, tad arī tēvs viņam būtu atstājis “Līčus” un māte neattriektu šurp uz Skulti, kur nu visu vajadzēja sākt no sākuma.

Andrejs ar Bertu taču bija vissaderīgākais un ļaužu visvairāk apbrīnotais pāris visā Pēterupē. Jauni, skaisti, strādīgi, turīgu un godātu vecāku bērni. Ne tikai kopš mazotnes nolemti viens otram, bet patiesi viens otrā samilējušies. Tieši tāpēc ar kāzām nesteidzās. Vienmēr bija kādi neatliekamāki darbi un svarīgākas lietas. Kāzas varēja pagaidīt. Varbūt tieši tā bija lielākā kļūda? Vismaz tagad Andrejam tā šķita. Ja viņi toreiz nebūtu vilcinājušies, tad, iespējams, arī liktenīgie Vasarsvētki beigtos citādi.

Bet tajā svētdienā spoži spīdēja saule un laiks bija tik neparasti silts. No Liepupes atzēģelēja vecais Šnore ar dēliem. No Skultes – jaunais Andersons ar pāris puisiem. Pagalmā tika klāti galdi. Bļodās kūpēja vārīti kartupeļi un cepta gaļa. Meitas no viņa piesārtušām sejām nesa pīrāgus un raušus. Vīri cilāja glāzītes.

Kad bija kārtīgi paēsts un iedzerts, jaunie devās uz jūrmalu vizināties ar laivām. Kamēr jaunavas pušķoja laivas ar meijām un pirmo ziedu vainadziņiem, tikmēr puisi izsita spundi līdzpaņemtajai alus mučelei. Iespējams, tieši tāpēc Andrejs turpmākos notikumus atcerējās tikai daļēji. Bet varbūt atmiņa pati uz savu roku izdzēsusi to, ko tai negribējās paturēt.

Labu laiku laivas nesteidzīgi slīdēja gar krastu. Tad kādam ienāca prātā doma sacensties, kurš ātrāk apairēs apkārt lielajam akmenim, pret kuru gurdi plīsa siki vilniši, un pirmais atgriezies pie steķiem. Šķiet, sākumā par to ieminējās viens no Šnores dēliem, kurš jau kopš ierašanās mēģināja izmantot katru izdevību, lai padīzotos vietējo meitu acīs. Jēkabs, kas pāri ar Andreju airēja tēva gauso un neveiklo plakandibeni, kurā sēdēja gan Berta, gan arī vēl pavisam jauniņa Anna, gluži kā tāds gailēns tūlīt pat šo izaicinājumu pieņēma. Arī Andrejs ar savu plātību daudz neatpalika no jaunākā brāļa, lai gan lieliski saprata, ka viņiem nav nekādu izredžu ar savu smago

laivu apsteigt liepupiešus. Bet laikam izdzertais alus un meiteņu smiekli darīja savu.

Sākumā nekas neliecināja par gaidāmo nelaimi. Liepupieši, airēdami līdzās, kacināja sāncenšus. Tad, tuvojoties akmenim, tie iegūla airos un sāka strauji atrauties.

To redzot, Jēkabs caur zobiem izgrūda:

– Griežam gar pašu akmeni!

Tajā mirklī tā šķita prātīga doma. Bet laikam brālis savu pusi airēja pārāk sparīgi, jo vēl pēc brīža, kad, pamanījis pārsteigumu un bailes meiteņu sejās, Andrejs atskatījās, viņš ieraudzīja, ka laiva pilnā ātrumā slīd tieši virsū akmenim. Tikt tam garām vairs nebija cerību. Lai izvairītos no brūnā milzeņa, pret kuru vēl arvien laiski plīsa vilniši, Andrejs iecirta airi ūdenī. Laiva spēji sagriezās šķērsām. Tās sāns nostrīķējās gar akmeni. Jēkaba airis izlēca no duļļa un salūza kā skals. Savukārt pati laiva, kļuvusi nevadāma, aizšķērsoja ceļu liepupiešiem, kuri jau bija apbraukuši akmeni. Gluži tāpat kā pirmīt viņi, arī Šņores nenovēršamo sadursmi ieraudzīja par vēlu. Meitenes nobijušās pārsviedās uz laivas labo pusi, kurā jau atradās Andrejs. Līdzsvars bija zaudēts. Brīdī, kad plakandibenē ietriecās liepupieši, tā, lēni un negribīgi sasvērusies uz sāniem, apgāzās.

Ūdens bija auksts. Daudz aukstāks nekā šķita, sēžot laivā, kur smaržoja pēc saulē sasilušās darvas.

Tas arī gandrīz viss, ko Andrejs atcerējās nešaubīgi un droši. Pārējais varēja tā būt un varēja nebūt. Vēlāk gan viņi paši, gan liepupieši izvairījās par notikušo runāt, tāpēc, iespējams, katrs to atcerējās citādi.

Pirmais, ko viņš ieraudzīja, izniris no laivas apakšas, bija Jēkaba aukstumā un sāpēs saviebtā seja.

– Kur Berta? – Andrejs kļiedza.

Vismaz viņam šķita, ka kļiedz, lai gan, iespējams, tas bija tikai nāves tuvuma nobiedēta cilvēka čuksts. Atbildes vietā Jēkabs dziļi ievilkā plaušās gaisu un ienira. Tomēr ilgi zem ūdens brālis nepalika – aukstums darīja savu. Tagad bija Andreja kārtā. Nirstot zem apgāztās laivas, viņš sataustīja cilvēka ķermeni.

“Berta!” Andrejs atcerējās, kā toreiz ķermenī ielija satraukuma pilna prieka šalts.

Saķēris aiz matiem, viņš izrāva sievieti virs ūdens. Tā bija Anna. Liepupieši pastiepa rokas un iecēla meiteni savā laivā. Pirms ienirt nākamo reizi, Andrejs redzēja, kā no krasta cietušajiem palīgā steidzas vēl viena laiva. Bet Bertas nekur nebija.

Meiteni atrada tikai pievakarē, kad vīri ar ķekšiem un tikliem pārmeklēja notikuma vietu. Viņu izvilka pavisam netālu no turienes, kur apgāzās laiva. Tātad Berta turpat vien visu laiku bijusi. Ja ūdens nebūtu tik sasodīti auksts, ja viņi un tie, kas vēlāk piesteidzās palīgā, ikreiz, kad ienira, nebūtu no tā izsviesti kā korķi, iespējams, Andreja līgava vēl šodien būtu dzīva. Bet viņi nebija spējuši to atrast.

Pēc tam Berta gulēja tur, liedaga smiltīs, – zilām lūpām, starp zobiem iekostu mēli un nedabīgi bālu ādu. No līgavas vecākiem Andrejs uzzināja, ka viņa nemaz neesot pratusi peldēt.

“Dīvaini – piedzimt, izaugt pie jūras un neprast peldēt!” Andrejs domāja.

Atklāti sakot, vēl tagad viņš to nesaprata. Varbūt tāpēc, ka tā bija vieglāk. Neizpratne kalpoja par barjeru starp viņu un paša bravūru, kas beidzās ar Bertas nāvi. Un to nevarēja nedz aizmirst, nedz padarīt par nebijušu.

Kāpēc Berta nekad nebija teikusi Andrejam, ka neprot peldēt? Ja viņš to būtu zinājis...

Bet nākamajā ziemā Jēkabs ieskatījās Annā. Izrādījās – glābdams savu līgavu, Andrejs izglābis brālim brūti. Acīmredzot tāda bija Dieva griba. Tiesa, ko Jēkabs atradis melnīgsnējā kalpu meitenē, viņš nesaprata nedz toreiz, nedz vēl vairāk tagad. Un acīmredzot nekad nesapratīs. Jo šobrīd arī Jēkabs bija pagalam.

Novembra sākumā, kamēr kuģis Rīgā uzņēma apaļkoku kravu, brālis uz dažām dienām pārradās mājās, lai beidzot vecākiem skaidri un gaiši pateiktu, ka pēc Ziemsvētkiem precēsies ar Annu. Māti Jēkaba lēmums nedz pārsteidza, nedz iepriecināja.

Uzzinājusi par kāzām, “Līču” saimniece tikai strupi izmeta:

– Ak tad Anna, ko?

Tomēr vairāk neteica ne vārda, lai gan varēja redzēt, ka īsti apmierināta nav. Acīmredzot viņa bija cerējusi uz vedeklu no pavisam citām aprindām. Bet arī jūrskolā Jēkabs iestājās, daudz nerēķinoties ar vecāku gribu. Atšķirībā no Andreja jaunākais dēls bija paradīvisu darīt pēc sava prāta. Un Viktorijai neatlika nekas cits kā samierināties.

Lai arī pēc izskata pilnīgi citāda nekā vietējie, Anna bija strādīga meita un sirsnīgs cilvēks. Turklāt arī pats Jēkabs – vairāk nekā jebkurš no bērniem – pēc rakstura bija atsities mātē. Viktorijai jau ritēja sestais gadu desmits, un laikam viņa jutās pārāk veca, lai tobrīd cīnītos pati ar sevi.

Bet vēl pēc mēneša ne vairs Annai bija ligavaīņa, ne Viktorijai dēla, ne Andrejam brāļa. Tikai pāris stundu pēc tam, kad 28. novembra rītā trismastu barka “Dāvids”, uz kuras Jēkabs kalpoja par stūrmani, atstāja Portsmutu, Lamanšā pēkšņi sabiezēja migla un vācu tvaikonis “*Trave*”, kas gāja ar 13 mezglu ātrumu, ietriecies barkā, pārgrieza to uz pusēm. Komandas locekļi, kas atradās uz klāja vai savos kubrikos, paspēja izglābties, pārlēkdami uz tvaikoņa klāja, izņemot vienīgi stūrmani, kurš acīmredzot sadursmes brīdī tika iesviests jūrā un pavilkts zem tvaikoņa. Nekā citādi Jēkaba Miķelsona pazušanu izskaidrot nevarēja. Tvaikoņa komanda nekavējoties bija nolaidusi laivu, mēģinot miglā atrast pāri bortam pārkritušo. Tomēr nesekmīgi, kaut gan laiks bijis mierīgs, vienīgi ūdens, kā jau novembrī, – auksts.

Tā nu viņus abus ar Bertu bija piemeklējis vienāds liktenis. Atšķirība vienīgi tā, ka Berta gulēja Pēterupes kapos, bet Jēkabs kaut kur Lamanša jūras šaurumā.

Viktorija, vismaz ārēji, dēla nāvi uztvēra apbrīnojami mierīgi. Tas Andreju pārsteidza, jo gan Jēkabs, gan Liene ģimenē bija tie ieredzētākie un viņai mīļākie. Tikai tad nāca Ližuks un visbeidzot viņš pats, visprātīgākais un lēnākais, jo, būdams pirmais bērns, atšķirībā no pārējiem daudz vairāk izrādījās atsities tēvā nekā mātē. Tajās dienās, kad pienāca ziņa par Jēkaba bojāeju un visi vēl cerēja, ka, iespējams, tā ir kļūda, Andrejam atmiņā atausa, kā pirms daudziem

gadiem, kad viņi vēl bija mazi, māte citām sievietēm mēdza teikt, ka Dievs viņu saudzē, atlīdzinādams par ciešanām bērnībā un jaunībā.

– Cik nav sievu, kurām bērni nāk pasaulē nedzīvi, – māte lielījās, – vai arī vārgi, slimi un kropli, bet man, skat, visi sveiki, veseli kā rutki un aug griezdamies.

Iespējams, tā viņa pati neapdomīgi izaicināja Dievu. Nu bija pienākusi atmaksas stunda.

Bet varbūt viņa nelaimei pati piesauca jau toreiz, kad jaunākais dēls uz savu galvu iestājās jūrskolā.

– Nedomā, ka es raudāšu, kad tu dabūsi galu! – viņa kļiedza uz Jēkabu, kurš negatavojās piekāpties, jo tam bija mātes raksturs.

Tagad māte pierādīja, ka, teikdama tādus vārdus, nav velti dzesējusi muti. Jo abi ar dēlu tiešām bija viens otra vērti.

Andrejam tāda spītība bija sveša, un stingrais vēsums, ar kādu māte vēlāk pieminēja Jēkabu, šķita nepiedienīgs. It kā nebūtu neviena paša laba vārda, ar ko aizgājēju atcerēties. Viņš taču redzēja, cik ļoti tai sāp Jēkaba nāve. Bet varbūt tieši tā mātei bija vieglāk sāpes pārvarēt.

Arī to, ka Anna gaida Jēkaba bērnu, viņa uzņēma tikpat mierīgi kā dēla nāvi. Un likās – vienīgais, kas to uztrauca, bija – kāds izskatīsies mazulis. Kurā no vecākiem tas būs iedzimis – Annā vai Jēkabā.

– Ko domās kaimiņi, ja mans mazbērns izskatīsies pēc turka, – Viktorija pukojās un spītīgi teica “turks”, lai gan Andrejs tai vairākkārt aizrādīja, ka pareizāk būtu sacīt “mongolis” vai “tatārs”. Jo Annā bija kaut kas no šiem abiem.

Uz to māte īgni atcirta:

– Kāda tam nozīme – turks vai tatārs. Galvenais, ka tā vairs nebūs mūsu miesa un asinis.

Jā, izskatījās, ka tieši tas viņu uztrauc visvairāk. It kā šis bērns Pēterupes “Līčos” grasītos ierasties no pavisam citas, pilnīgi svešas pasaules. Tāpēc viņa uzstāja, ka Andrejam nekavējoties jāpārceļas uz Skulti, turklāt Anna noteikti jāņem līdzī. Varbūt māte tādējādi gribēja norobežoties no gaidāmā bērna, pirms vēl tas piedzimis.